

Bestuursdienst

Telefoon (050) 367 81 11/ T.J. van Riemsdijk
Onderwerp Evaluatie Ebbingekwartier

De leden van de raad van de gemeente
Groningen
te
GRONINGEN

Datum **22 JAN 2010**

Bijlage(n) div.

Ons kenmerk RO10.2146110

Uw brief van

Uw kenmerk

Geachte mevrouw/heer,

Het Ebbingekwartier is in het structuurplan Stad van Straks aangewezen als creativiteitszone. In dit gebied - gelegen tussen de dynamo's van de binnenstad en het UMCG, wil ons college een nieuw actief, creatief en innovatief stadsmilieu ontwikkelen. Hier willen we bedrijven en voorzieningen op het gebied van kunst, cultuur, design en marketing, nieuwe vormen van horeca en bijzondere woningen concentreren. *"Het Ebbingekwartier kan een laboratorium, werkplaats en podium zijn waar de Groningse innovatie en creativiteit zich presenteert en tot vernieuwing inspireert"*, aldus de tekst in de structuurvisie.

Om deze ambities te voorzien van een uitvoeringsprogramma heeft uw raad op 28 januari 2009 de 'Uitwerking visie Ebbingekwartier' vastgesteld. Hierin is aangegeven wat we willen bereiken in het Ebbingekwartier en welke resultaten we willen meten.

De visie Ebbingekwartier kent vijf doelen:

1. een nieuw onderscheidend imago voor het gebied
2. het stimuleren van creatieve bedrijvigheid
3. de leegstand ombuigen
4. het ondernemersklimaat versterken
5. de leefbaarheid verbeteren

Langs het spoor van proces en programma is het afgelopen jaar hard gewerkt aan de ontwikkeling van het creatieve kwartier. Hieronder geven de activiteiten en cijfers de resultaten van inspanningen weer tot en met november 2009. We baseren ons daarbij op gegevens die de verschillende partijen uit het gebied hebben geleverd. Bij de verantwoording van de gemeentelijk subsidies verschijnen de officiële cijfers, in april 2010. Naast de evaluatie van 2009 kijken we naar het perspectief voor 2010.

1. Een nieuw onderscheidend imago

Door bijzondere manifestaties en vormgeving van de openbare ruimte geven we het gebied een nieuw onderscheidend imago

Wat is er gerealiseerd?

De bereikbaarheid van het gebied is aanzienlijk verbeterd door de opening van de Boterdiepgarage op 7 maart 2009. In het voorjaar van 2010 wordt het gasfabriekterrein bouwrijp gemaakt en worden de fiets- en wandelroutes over het parkeerdek aangelegd die aansluiten op de nieuwe Vrydemaweg. Hierdoor worden de Korrewegwijk en de Oosterparkwijk gekoppeld aan de Ebbingestraat. Een tweede entree naar de Boterdiepgarage maakt het mogelijk om via de Vrydemaweg aan de Bloemsingel rechtdoor de zuidkant van de garage in te rijden.

Vanaf de opening van de garage zijn de activiteiten ook voor bezoekers vanuit de regio goed bereikbaar. Hieronder een aantal highlights:

- Station Creatieve stad, het kantoor van de Stichting Creatieve Stad Groningen (SCIG) opende op 21 juni 2009 haar deuren; bij de opening waren 150 bezoekers.
- Door de Stichting Creatieve Industrie Groningen zijn de eerste Botermarkt en de manifestatie 'Geluk en creativiteit georganiseerd. De preview van de Nieuwe Botermarkt op 5 september jl. trok 200 bezoekers. De manifestatie, die gehouden werd op vrijdag 20 november jl., had 95 deelnemers.
- In Het Paleis worden maandelijks creatieve zondagen georganiseerd door o.a. SCIG, deze zondagen worden door 300 tot 500 mensen bezocht.
- Meerdere locaties in het Ebbingekwartier werden deze zomer gebruikt voor een deel van de programmering van Noorderzon.
- Platform GRAS hield een filmpresentatie in een tent op het Gasfabriekterrein op 5 september 2009.
- Het popfestival Eurosonic programmeert een deel van de concerten begin januari 2010 eveneens op schots 9.

2. Het stimuleren van de creatieve bedrijvigheid

In 2009 zijn het Fablab, PUB en extra ateliers geopend en is Het Paleis gerealiseerd.

Bij de manifestatie Ebbinge Gist 2 op 30 oktober 2008 hebben een twaalftal projecten in het Ebbingekwartier hun *businesscase* gepresenteerd. PUB innovatiebureau was al opgestart en is nu actief in Het Paleis. In juni 2009 is IAG subsidie toegekend van € 210.000. Inmiddels hebben 160 personen een bezoek gebracht aan het innovatiebureau. FabLab en PUB presenteerden zich bij de opening van Het Paleis op 19 september 2009 en er worden door het FabLab demonstraties gegeven. Sinds februari hebben duizenden bezoekers van Het Paleis kennis kunnen maken met PUB en FabLab. Voor het FabLab is in september 2009 een IAG subsidie toegekend van € 205.000. Het FabLab gaat in februari 2010 officieel van start.

Een compleet overzicht van de stand van zaken van de projecten gaat hierbij.

3. De Leegstand ombuigen

In 2009 is het nieuwe Hoofdkwartier (projectbureau) geopend en is de Boterdiepgarage opgeleverd.

Het projectbureau Ebbingekwartier is op 1 mei 2009 van start gegaan. Sindsdien zijn er diverse activiteiten ontwikkeld. Op 27 juni is Ebbingestraat 22 geopend, het projectbureau, hoofdkwartier voor de kwartiermaker en ondersteuning en Verbindingsploeg.

Verschillende activiteiten die moeten leiden tot meer ondernemers en minder leegstand zijn de afgelopen maanden georganiseerd, waaronder:

- vier ondernemersnetwerkcafés met voorafgaand een lezing over bijvoorbeeld winkelstraatmanagement.
- een wijkwandeling en een bijeenkomst gewijd aan het stimuleren van creatief ondernemersschap.
- Met de makelaars in het gebied is het etalage project opgestart. Etalages in de straat worden voorzien van aantrekkelijke afbeeldingen, zodat de uitstraling en het imago van de straat verbeteren.
- Verschillende organisaties waaronder de makelaars, houden voorlichtingsbijeenkomsten in het pand aan de Ebbingestraat.

De Boterdiepgarage is geopend. In eerste instantie trok de garage door de onbekendheid nog niet veel extra bezoekers. De actie parkeren voor een euro in december heeft direct meer kortparkeerders opgeleverd, op zaterdag 5 december 2009 zelfs ruim 600. Door de bewegwijzering te verbeteren en de ingang aan de Bloemsingel aan te leggen wordt de beoogde bezetting in 2010 gehaald.

4. Het ondernemersklimaat versterken

Het project 'van bouwput tot creatief platform' is uitgewerkt in het Open Lab Ebbinge

Het door de ondernemers uit de Ebbingestraat ingediende project 'Van bouwput tot creatief platform', bij de Ebbinge Gist bijeenkomsten heeft zich ontwikkeld tot het project Open Lab Ebbinge. In de brief van november 2009, bent u geïnformeerd over het Open Lab.

Op 7 december 2009 werd duidelijk dat de belangstelling voor het ontwikkelen van tijdelijke paviljoens met nieuwe bedrijvigheid groot is. Er zijn ten minste zes concrete initiatieven waardoor het tijdelijke dorp Open Lab door kan gaan. De handtekeningen onder de intentieverklaring zijn gezet. Wanneer uw raad voorstel 'Herziening Grondexploitatie CiBoGa' (RO09.2116521) vaststelt, maakt u tevens de facilitering van de paviljoens op het Open Lab mogelijk. In het voorjaar van 2010 kan begonnen worden met de bouw op schots 9 en 10.

In het kader van de subsidieregeling Mooi Nederland is een bijdrage van € 200.000 van het ministerie van VROM toegekend aan de ontwikkeling van het Open Lab. Daarnaast is Europese subsidie van Interreg IVB toegekend: € 264.666 voor de uitwisseling van kennis over creatieve zones en de ontwikkeling van nieuwe initiatieven.

Het atelierpaviljoen Eerpel wordt gebouwd met een bijdrage uit ons gemeentelijke atelierbudget, € 170.000 en een subsidie van de provincie Groningen ter grootte van hetzelfde bedrag.

De programma's van de paviljoens variëren van *urban dance*, wonen en een jongerenhotel tot tentoonstellingen over zeer uiteenlopende onderwerpen en werkplaatsen van ambachtslieden en winkels.

Op het evenemententerrein op de schotsen 6, 7 en 8 zal met bestaande en nieuwe evenementen bezoekers naar het Ebbingekwartier worden getrokken. Een deel van de activiteiten die tijdelijk niet op de Grote Markt kunnen plaatsvinden, zullen hier een plek vinden, in samenhang met de programmering van het Open Lab. Noorderslag maakte in januari 2010 als eerste gebruik maken van het terrein.

Eigendomsituatie

De schotsen 8 en 9 zijn inmiddels gesaneerd en bouwrijp gemaakt. Zoals vermeld wordt vindt het Open Lab plaats op schots 9 en 10 van het Gasfabriekterrein.

Voor dit initiatief worden deze locaties gedurende 5 jaar door de Gemeente en Nijestee om niet in gebruik gegeven aan OLEx io. Het een en ander wordt in een gebruiksovereenkomst tussen gemeente en OLEx io geregeld. De schotsen 6 en 7 op het dak van de parkeergarage Boterdiep en schots 8, allen in eigendom van de Gemeente, worden voor een aantal jaren ingericht als evenemententerrein. De nieuwe infrastructuur met wandel- en fietspaden wordt eveneens in deze gebieden aangelegd. De tijdelijke inrichting en de benodigde aansluitingen met het Boterdiep en de Vrydemalaan vindt plaats om het gebied tijdens de verdere ontwikkeling van het Gasfabriekterrein, gepland tot ca. 2016, leefbaarder en toegankelijker te maken.

Financiële verantwoordelijkheden en risico's

De kosten voor de tijdelijke inrichting worden gefinancierd uit de Grondexploitatie CiBoGa (zie herziene grondexploitatie CiBoGa 2009).

De gehele inrichting met haar aansluitingen wordt gedurende de maanden mei tot en met augustus 2010 opgeleverd en kan vervolgens in gebruik genomen worden.

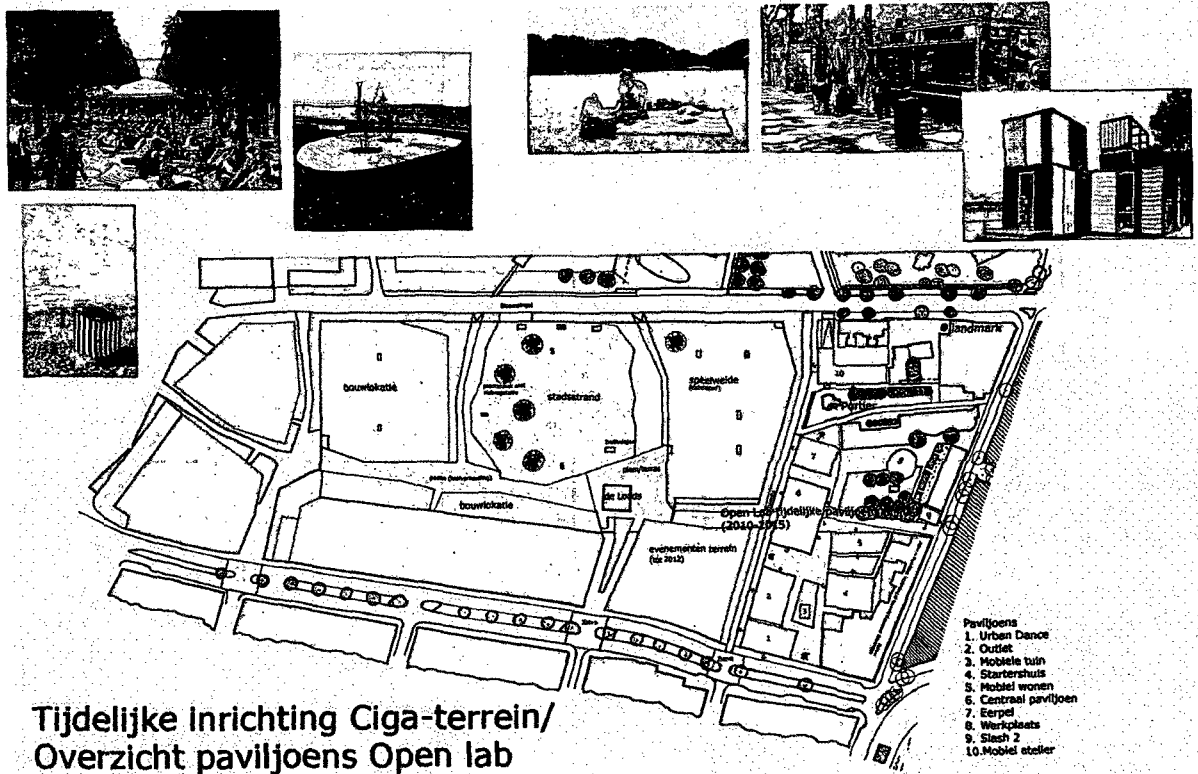
Met deze ontwikkeling voor ogen kan de gemeente het initiatief van de ondernemers uit de Ebbingestraat bijzonder faciliteren.

OLEx io ontwikkelt en/of laat de paviljoens ontwikkelen door de eigenaren/gebruikers van de paviljoens. De gemeente sluit met de eigenaar/gebruiker individueel een contract af voor de duur van vijf jaren. Op dit moment vinden afrondende overleggen met de betrokken partijen plaats.

De verantwoordelijkheid voor de exploitatie van ieder afzonderlijk paviljoen ligt, in tegenstelling tot de voormalige manifestaties in de stad niet bij de gemeente maar bij de eigenaar van het paviljoen.

In het contract tussen de gemeente en de individuele paviljoens wordt de exploitatieperiode van 5 jaar overeengekomen met daarin een verwijzing naar de door de gemeente gevraagde machtiging van de kantonrechter en de rechtsbescherming van de huurders tot uiterlijk 1 mei 2015 te handhaven en de deminimus met betrekking tot staatssteun. In de gebruiksovereenkomst is de toezegging van de gemeente beschreven om voor enkele paviljoens na de genoemde vijf jaar een vervangende locatie te vinden in de stad voor wederom maximaal 5 jaar. Locaties hiervoor kunnen bijvoorbeeld liggen aan het Oosterhamriktracé, de Eemskanaalzone, in Meerstad, op het Suikerunie-terrein en/of Zernike Sciencepark.

Een overzicht van de paviljoens en activiteiten wordt bijgevoegd.

Beoogde indeling Open Lab en manifestatieterrein

5 De leefbaarheid verbeteren

Minder leegstand en meer activiteiten door fysieke maatregelen

In 2009 is nog geen start gemaakt met fysieke maatregelen anders dan de ingebruikname van de parkeergarage. Schots 8 en 9 zijn gesaneerd, waardoor in januari 2010 een deel van de programmering van Noorderslag op deze plek aan het Boterdiep plaats vindt.

In het voorjaar van 2010 worden de schotsen 5 tot en met 10 op het gasfabriekterrein tijdelijk ingericht. De fietsdoorsteek tussen Boterdiep en Bloemsingel wordt gemaakt met een aansluiting op de Vrydemalaan. Door het toegankelijk maken van het gasfabriekterrein wordt een snelle fietsroute via het Ebbingekwartier naar de binnenstad vanuit de Korrewegwijk en de Oosterparkwijk gerealiseerd. Daardoor wordt ook het noordwestelijk deel van het UMCG snel bereikbaar vanaf het Boterdiep.

Op het Bodenterrein langs het Oosterhamrikkanaal zijn plannen voor jongerenhuisvesting. Ook deze maatregelen zullen de activiteiten in het gebied doen toenemen en de leefbaarheid en sociale veiligheid verbeteren.

Door de extra parkeergelegenheid van de Boterdiepgarage, het toegankelijk maken van het Gasfabriekterrein, het aanleggen van een evenemententerrein en de realisatie van het Open Lab verwachten we een verdere toename van bezoekers de komende jaren.

Organisatie

Kwartiermaker

In mei 2008 is Jeroen Saris van De Stad bv aangetrokken om de activiteiten in het Ebbingekwartier aan te jagen en verschillende partijen daarbij te betrekken. Na het organiseren van Ebbinge Gist 1 en 2, op 12 juni 2008 en 30 oktober 2008 heeft hij vanaf december 2009 leiding gegeven aan de Verbindingsploeg en het betrekken van partijen in en rondom het Ebbingekwartier. Bij de stukken treft u een evaluatie van de Kwartiermaker aan.

In 2010 zullen de werkzaamheden, voor zover noodzakelijk, worden voortgezet door betrokken organisaties.

De Verbindingsploeg

In de Verbindingsploeg komen de organisaties die betrokken zijn bij het realiseren van het creatief kwartier regelmatig bij elkaar. SCIG, UMCG, RUG, Hanzehogeschool, ondernemers, Nijestee en gemeente coördineren en stimuleren in driewekelijkse bijeenkomsten de verschillende initiatieven. Een zevental projecten hebben een bedrag uit het projectenbudget ontvangen van de Verbindingsploeg, vooral om met een kleine bijdrage grotere bedragen te kunnen verwerven. Voorstellen voor o.a. de website en de documentaires zijn door de Verbindingsploeg beoordeeld en opdrachten zijn verstrekt.

Winkelstraatmanager

De ingezette ontwikkeling in het Ebbingekwartier biedt kansen aan detailhandel, horeca en het winkelgebied als geheel. Het verzilveren van dergelijke kansen is geen automatisme, daarom is in december jl. besloten te onderzoeken of een winkelstraatmanager daarin kan bijdragen en hoe dat zou kunnen. Deze manager zou naast het ondersteunen van ondernemers de volgende taken hebben:

- Het verbeteren van de organisatiegraad onder de ondernemers
- Het verbeteren van de uitstraling van het gebied
- Verbeteren van branchering
- Aandacht voor “schoon, heel en veilig”

Perspectief voor het Ebbingekwartier in 2010

Om de ontwikkeling van het Ebbingekwartier in 2010 voort te kunnen zetten heeft de raad in haar vergadering van 11 november 2009 besloten €250.000 beschikbaar te stellen. Bij een krimpend uitvoeringsbudget is concentratie van activiteiten nodig om zoveel mogelijk synergie uit inzet en budget te halen. Huisvesting van het hoofdkwartier in het Open Lab en een intensieve samenwerking tussen Open Lab, een afronding van de rol van kwartiermaker en de ondersteuning en continuering van SCIG is in 2010 noodzakelijk. Met de verschillende partijen wordt onderzocht hoe dit zo effectief mogelijk vorm kan worden gegeven.

Samenvatting

In de loop van 2009 is het Ebbingekwartier goed uit de startblokken gekomen. De eerste contouren van een nieuwe creatieve stadszone worden zichtbaar, niet in de laatste plaats door de opening van het Paleis. Na de aanstelling van een kwartiermaker, die vanaf 2008 actief is en de start van de Verbindingsploeg is ook het hoofdkwartier/projectbureau, Ebbingestraat 22, geopend. De Boterdiepgarage is op 7 maart geopend en Het Paleis is op 19 september officieel geopend.

In Het Paleis, het hoofdkwartier, aan het Boterdiep en in de Boterdieegarage hebben verschillende manifestaties plaatsgevonden.

Ook de Stichting Creatieve Industrie Groningen heeft manifestaties georganiseerd en GRAS en Noorderzon hebben projecten aan het Boterdiep uitgevoerd. In januari 2010 zal een deel van het programma van Eurosonic plaatsvinden op schots 7 en 8.

Diverse projecten van Ebbinge Gist 1 en 2 zijn verder ontwikkeld, gestart en hebben subsidies verworven. Het Open Lab Ebbinge staat in de startblokken en zal nadat het gasfabriekterrein in mei 2010 bouwrijp is, gerealiseerd worden. Subsidies voor afzonderlijke projecten zijn toegekend, regionaal en nationaal. Voor onderzoek naar en kennisdeling van de ontwikkeling van creatieve gebieden is Europese subsidie verstrekt.

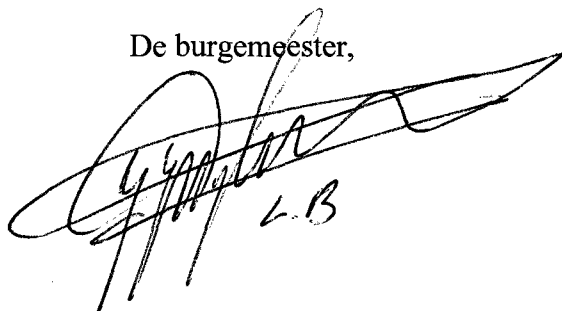
Veel bezoekers hebben de afgelopen periode de activiteiten bezocht en het enthousiasme is gegroeid. Ook publicitair groeit de belangstelling, zowel landelijk als lokaal. Op 3, 10, 17 en 24 februari worden 4 documentaires over het Ebbingekwartier uitgezonden op OOG TV.

Er is veel in gang gezet, de exacte cijfers zijn in april 2010 voorhanden, veel projecten zijn in de loop van 2009 gestart of gaan in 2010 van start. Voor het Ebbingekwartier als geheel of voor de afzonderlijke projecten is in 2009 meer dan een miljoen euro aan subsidies verworven.

In 2010 zal wat in gang gezet is verder ontwikkeld worden. Het Open Lab Ebbinge zal 7 en 8 zal vanaf deze zomer een deel van de activiteiten van de Grote Markt kunnen huisvesten, die daar tijdelijk geen plek hebben in verband met bouwwerkzaamheden.

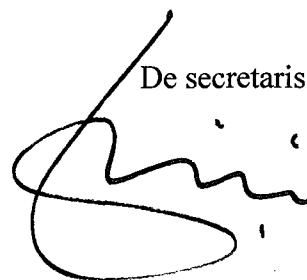
Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders
van Groningen,

De burgemeester,

A large, stylized handwritten signature in black ink, with the initials 'L.B.' written below it.

De secretaris,

A large, stylized handwritten signature in black ink.

Bijlage 1.

Kwartiermaker in het Ebbingekwartier, een terugblik en een vooruitblik.

Jeroen Saris, januari 2010.

Inleiding

Een jaar geleden stelde de Raad een fors bedrag beschikbaar voor de ontwikkeling van het Ebbingekwartier tot de creatieve wijk van Groningen. Mij werd gevraagd als Kwartiermaker op te treden en een verbindingsploeg in te stellen om de betrokkenheid van verschillende partijen bij het Ebbingekwartier te vergroten. U heeft daarbij de wens geuit de middelen zo effectief mogelijk te besteden. In deze korte terugblik, zal ik proberen een beeld te geven van de inzet en de resultaten. Deze terugblik is aanvullend op het feitelijke verslag van de projecten en activiteiten die in het jaarplan genoemd zijn. In hoeverre de aanpak van onderop een succes geworden is en wat de perspectieven zijn voor de komende jaren, daarover gaat deze notitie.

Deel 1. Terugblik

Aanpak van onderop

Het kwartiermakerschap van het Ebbingekwartier is ingesteld als stimulans voor de ontwikkeling van de wijk tot een concentratiepunt voor cultureel ondernemerschap en creatieve economie in Groningen. Het initiatief daartoe is genomen door de creatieve sector zelf, Station CS, en de ondernemersvereniging in de buurt.

Een creatieve wijk van het Ebbingekwartier kan niet topdown gemaakt worden door ingreep van de overheid. Het is niet het resultaat van blauwdrukplanning die in een bestemmingsplan wordt vastgelegd. Een wijk wordt creatief door het leven van de degenen die zich daar vestigen. Fysieke interventies, zoals het Paleis, helpen om een aantrekkelijk vestigingsmilieu voor creatieve ondernemers en kunstenaars te laten ontstaan, maar ook daarvoor geldt dat het succes vooral afhankelijk is van de mensen, de initiatiefnemers, de bewoners en het programma. Het Kwartiermakerschap is door de Stad bv, mede op basis van de ervaringen elders in het land, opgevat als een activering en ondersteuning van 'creatieve' initiatieven van ondernemers en andere betrokkenen. Het streven was een verbinding tot stand te brengen tussen het creatief ondernemerschap in de wijk, de gemeente en de 'stakeholders' in de Groningse samenleving, de kennisinstellingen en onroerend goed partijen.

De aanpak van onderop heeft in zijn weg naar boven, naar coalitievorming, de nodige scepsis, ongelooft en weerstand te overwinnen gehad. De kracht van Groningen is een actieve creatieve sector, met een stevig doorzettingsvermogen.

De Verbindingsploeg

De basis van de strategie van onderop wordt gevormd door projecten en initiatiefnemers die zich gemanifesteerd hebben in Ebbinge Gist 1 en 2. De projecten, die in het jaarplan van de verbindingsploeg zijn opgenomen, hebben verschillende initiatiefnemers, die bereid zijn zelf als eigenaar van het project te blijven optreden. De rol van de Verbindingsploeg was niet om als subsidieloket voor de projecten te dienen, maar als een katalysator of verrijkingfabriek. De verbindingsploeg had geen vast format voor de beoordeling van projecten, zag het als haar taak met de projecteigenaren in discussie te gaan over de projectopzet, de organisatie, het effect, de betekenis van het project voor het Ebbingekwartier of voor de creatieve sector. De projecten waren ook te zeer verschillend van aard om over een kam te scheren. Het Open Lab-voorstel was een uitnodiging om een gedurfd experiment aan te gaan met tijdelijkheid in de stadsontwikkeling dat nog niet eerder vertoond is in Nederland. De vraag aan de Verbindingsploeg was 'ziet u het belang van dit experiment voor de stadsontwikkeling en de creatieve sector en durft u dit experiment aan te gaan ongeacht de slaagkans?' Het antwoord was een 'ja, maar dan willen we wel weten hoe we de voortgang kunnen bewaken'. Het Open Lab is daarop periodiek in de verbindingsploeg teruggekomen en per fase zijn weer nieuwe ondersteunende stappen gemaakt. In een ander geval als FabLab was vraag of Groningen wil deelnemen aan een internationale community voor de 3-d ontwerp met behulp van geavanceerde technieken. In dit geval heeft de verbindingsploeg het belang van de ontwikkeling van het voorstel

onderschreven en geadviseerd over de versterking van de projectopzet, zodat een kansrijke subsidie aanvraag bij de provincie kon worden ingediend. Zo is voor elk afzonderlijk project een passende wijze van behandeling en ondersteuning gezocht. Deze werkwijze heeft het mogelijk gemaakt veel energie te mobiliseren en met veel tegelijk bezig te zijn.

De zelforganisatie van de creatieve bedrijvigheid

De organisatie van de creatieve sector heeft door de oprichting van de Stichting Creatieve Industrie Groningen en vestiging van Station CS in het Paleis een stevig fundament gekregen. Dat is belangrijk omdat het landelijk Innovatieplatform een gele kaart heeft uitgereikt aan de creatieve sector als geheel en deze sector uitdrukkelijk heeft opgeroepen zichzelf beter te organiseren. In Groningen is daarmee een flinke vooruitgang geboekt. Hoe belangrijk zelforganisatie is, blijkt wel in het Ebbingekwartier. Projecten als FabLab, PUB, Open Lab, de laatste Pijp waren niet mogelijk geweest zonder CS, maar ook niet zonder de ondersteuning door anderen.

De Kwartiermaker en de verbindingsploeg hebben met kritiek, aanmoediging, advies en netwerk het eigen initiatief van de creatieve ondernemers ondersteunt. De verbindingsploeg is er langzamerhand in geslaagd steeds meer verbindingen te leggen en verschillende netwerken te verknopen. Een knoop waarin naast creatieven ook andere ondernemers, de gemeente en kennisinstellingen betrokken zijn. Toch is het niet gelukt om vanuit de verbindingsploeg ook een bestuurlijk netwerk rond het Ebbingekwartier op te bouwen. Daarvoor laten de bestuurlijke agenda's van de verschillende spelers nog niet voldoende ruimte. We komen daar nog op terug.

De informele ontmoeting heeft ook een flinke impuls gekregen door de ingebruikname van het Paleis. Vanaf de eerste dag is het Paleis een herkenbare ontmoetingsplaats voor creatieve ondernemers en kunstenaars in Groningen geworden. De Brasserie is een prettige locatie voor informele 'rendez vous' en ook het vergadercircuit begint de weg te vinden. Het Paleis is een grote aanwinst voor het ontmoetingsklimaat Ebbingekwartier.

De Ebbingestraat en omgeving

Vanuit het winkelpand in Ebbingestraat 22 zijn door de Stad bv, samen met de ondernemersvereniging en de afdeling EZ verschillende activiteiten ondernomen ter versterking van de functies van de winkelstraat. Er zijn nieuwe initiatieven ontplooid om de straat een prettiger aanblik te geven, de routing van en naar de parkeergarage te accentueren en ondernemers de weg te laten vinden naar de leegstaande panden in dit gebied. Op basis van ervaringen van elders wordt het komende jaar een winkelstraat manager aan het werk gezet.

De website van het Ebbingekwartier is vernieuwd zodat de activiteiten en evenementen in de buurt beter gecommuniceerd worden en de interesse wordt op gewekt van iedereen die zoekt naar een creatieve plek in de stad Groningen.

Op dit punt zijn veel initiatieven in voorbereiding genomen die het komende jaar zullen worden uitgevoerd.

Coalitievorming

Het opbouwen van een coalitie met de kennisinstellingen is ten dele geslaagd. De bestuurlijke verhoudingen blijken weerbarstig. Ondanks de persoonlijke inspanningen van leden van B&W is in de bestuurlijke agenda van de kennisinstellingen maar weinig ruimte ontstaan voor samenwerkingsprojecten met de creatieve sector. De oorzaken daarvan liggen in de taaiheid van de eigen dynamiek van grote instituties die niet zomaar een draai kunnen maken, in de wederzijdse verwachtingen van de partijen van elkaar en het wachten op de ander voor de eerste zet, in de reële vragen of er naast het Groningen Forum nog plaats is voor een ander gezamenlijk initiatief en in welke verhouding het Ebbingekwartier gezien moet worden ten opzichte van de kernthema's van het Akkoord van Groningen. Langzamerhand is ook op dit terrein wel beweging ontstaan, maar uiterst voorzichtig. Vanuit het Ebbingekwartier is in de loop der tijd ook pas duidelijker geworden dat de rol van het Open Lab ondersteunend en katalyserend zou kunnen zijn voor de ontwikkeling en beproefing van programma's die straks hun definitieve plaats gaan vinden elders in de stad, in het Forum of op Zernike.

Dankzij dit inzicht in de experimenteermogelijkheden zijn steeds meer spontane verbindingen gelegd op programmatisch niveau. Ook op het terrein van de kennis en creativiteit blijkt het eigen initiatief

van professionals die warm lopen voor een goed idee of hun eigen project van beslissende betekenis te zijn. Het Open Lab als experimentele ruimte spreekt juist de kennisinitiatieven aan. De initiatiefnemers voor het Science centre en het Target programma zoals prof. Valentijn hebben contact gezocht omdat ze voelen dat het momentum van het Open Lab heel goed benut kan worden voor een interessante publiekspresentatie van kennis.

Voor het programma van het Open Lab Ebbinge kan de ontmoeting tussen wetenschap, creativiteit en ICT/nieuwe media een belangrijke aanvulling zijn. Voor de kennisprojecten is het Open lab een kans om op korte termijn een experimenteerplek te creëren voor de programma's die later een vaste plaats zullen krijgen in het Groningen Forum.

Samen met geïnteresseerde partijen (UMCG, Kwartiermaker HA, AM e.a.) in de zorg is een voorzet gemaakt voor wat een Healthy Ageing Paviljoen zou kunnen zijn. Bij gebrek aan middelen ligt dit voorstel vooralsnog stil. Ook dit programma wordt betrokken bij een nieuw initiatief voor een kennis/media paviljoen.

De keuze van het Duurzaamheidscentrum voor vestiging in de bibliotheek is weliswaar een tegenvaller voor het Open lab, maar de realisatie van het Paviljoen voor kennis en creativiteit hangt niet alleen dáárvan af. Duurzaamheid, Healthy ageing, Energy, Target, Science centre en andere initiatieven kunnen samen voldoende synergie opbrengen om samen een programma te leveren voor een paviljoen dat landelijk de aandacht zal trekken.

De coalitie met de onroerend goed partijen is steeds beter geworden. AM heeft zich ontwikkeld tot een volwaardige partner in het Open lab. Ton Anker als vertegenwoordiger heeft zich ook persoonlijk ingezet om de ontwikkeling mogelijk te maken. Ook Nijestee heeft zich in de loop van het afgelopen steeds meer gecommitteerd aan het project door zowel te participeren in de beschikbaarstelling van de grond en als mede investeerder in de kunstenaarsateliers.

Deel 2 . Vooruitblik

De crisis en de tijdelijkheid

De financiële crisis en de economische crisis hebben zware gevolgen voor de gemeentelijke financiën, de inkomsten van de overheid vallen sterk terug en de uitgaven lopen op. Voor het Ebbingekwartier is dat niet bevorderlijk geweest. Crisis is een tijd van heroverweging en heroriëntatie. Alle uitgaven worden kritisch bekeken en opnieuw gewaardeerd, niets is heilig. De bezuinigingen op de gemeentelijke begroting, maar ook op de budgetten van ontwikkelaars en de kennisinstellingen, maken het erg moeilijk om in het voorgenomen tempo voort te gaan. Voorstellen aan het College om het project Ebbingekwartier te voorzien van een stevige financiële en organisatorisch fundament konden maar gedeeltelijk gehonoreerd worden. Door initiatief vanuit de gemeenteraad is de voortgang in 2010 mogelijk, zij het met een veel kleiner budget en aanpassing van het oorspronkelijke beoogde programma. Daaruit blijkt enerzijds dat de politieke steun in de raad groot genoeg is voor de voortgang van het project, maar anderzijds dat ook in bestuurlijke kring nog veel werk zal moeten verzet om te laten doordringen dat de impact van het project in het Ebbingekwartier in feite veel verder reikt. In de stadsontwikkeling is tijdelijk gebruik van delen van de stad als experimenteerterrein voor creatieve economie een belangrijke sleutel geworden om uit de crisis te komen en de deur te openen naar nieuwe groei.

Ten onrechte wordt de creatieve bedrijvigheid nog te vaak opgevat als een hype, een bijproduct hoogconjunctuur en niet als een bron van innovatie. In vergelijking met de Noordvleugel van de Randstad, Brainport Eindhoven en Utrecht zijn de investeringen in creatieve economie in het Noorden bescheiden van omvang. De reden dat andere regio's zwaarder investeren in creatieve economie is dat men verwacht dat deze sector een uitweg biedt uit de economische crisis.

Ervaringen in andere steden

De behoefte aan nieuwe vormen van werken in de binnensteden is groot, maar de vormen daarvoor staan nog niet vast. Niet alleen het werken aan huis is een nieuwe trend, ook in het werk zelf vinden grote veranderingen plaats die voor het gemak worden samengevat als kenniseconomie, creatieve economie of creatieve industrie. De overeenkomst tussen deze nieuwe soorten bedrijvigheid is dat het gaat om hoogwaardige arbeid, variërend van kenniswerk tot ambachtelijk, met een sterk symbolisch karakter (de producten zijn symbolisch: ontwerp, verbeelding, beleving, betekenis geven, vaak

worden deze vervolgens in productieketens weer verwerkt in producten met een meer materieel karakter, zoals interieur, tijdschrift, uitvoering etc.) Dit type bedrijvigheid vraagt om stedelijke ruimtes waarin een belangrijke plaats wordt ingeruimd voor ontmoeting, expositie, interactie en uitwisseling van kennis en ervaring.

In Eindhoven krijgt deze bedrijvigheid een plaats in Strijp S, het vroegere Philips terrein. Het Klokgebouw wordt ingezet als de katalysator van het hele gebied dat in de toekomst een toevoeging zal zijn aan een centrum met gemengd wonen en werken voor hoogopgeleide creatieve en kenniswerkers. In Rotterdam hebben de Machinistenschool en de Schiecentrale een dergelijke functie voor het Coolhaveneiland en Delfshaven. Leiden heeft het fabrieksgebouw de Nieuwe Energie ontwikkeld als de hotspot voor de Noordelijke binnenstad in een aanloop naar een Communicatietoren in de Meelfabriek. In Amsterdam is het Westergas omgetoverd tot cultuurpark met een grote impact op de vestiging van creatieve bedrijvigheid in de wijde omgeving. De Noordvleugel heeft een programma in het kader van de Amsterdamse Innovatie Motor dat zich alleen maar bezig houdt met bevordering van de creatieve economie. In dit kader wordt verwacht dat in de komende jaren nog vraag genoeg zal zijn om tientallen hectares verouderde bedrijfsterreinen te kunnen omzetten in vestigingslocaties voor creatieve bedrijven. In Arnhem zijn meerdere initiatieven genomen in het kader van de Creapoolstrategie waardoor rond de binnenstad een reeks creatieve milieus zijn ontstaan in het Spijkerkwartier, rond het Hoofdkwartier en in Klarendal modewijk. Deze initiatieven in verschillende steden hebben de crisis doorstaan en zijn doorgegroeid tot vestigingsmilieus van ZZP'ers, creatieve ondernemers, ICT bedrijven en de daarbij horende horeca. Het is alleszins de moeite waard samen met de andere steden de ervaringen met stimulering van creatieve economie en de resultaten daarvan met elkaar te vergelijken.

Tijdelijkheid: een belangrijke innovatie

Het Ebbingekwartier verschilt van de andere voorbeelden omdat het hier niet gaat om een verouderd bedrijfsterrein met industriële monumenten, maar om een reeds gesloopt en gesaneerd gasfabrieksterrein. De overeenkomst ligt in de benutting van de tussentijd. Het Open Lab heeft de crisis en de stagnatie van Ciboga aangegrepen om een experiment met de 'tussentijd' aan te gaan. De 'Tussentijd' is uitgegroeid tot een belangrijk begrip in veel steden die werken aan de versterking van de creatieve bedrijvigheid. In toenemende mate wordt deze overgangstijd opgevat als een experimentele fase in de herontwikkeling van binnenstedelijke, vaak industriële, locaties waarin op experimentele wijze gezocht wordt naar nieuwe bestemmingen voor oude gebouwen. Op Ciboga zijn nauwelijks voor beschikbare gebouwen hergebruik, beperkt tot de 'Loods' en de 'Portier'. Het experiment met de bouw van een tijdelijk dorp met mobiele paviljoens, waarvoor gekozen is door OLE en de ondernemersvereniging, is een belangrijke innovatie van bovenlokale betekenis. Het ontwikkelen van een nieuwe generatie van hoogwaardig mobiel vastgoed is een innovatie op zich, waartoe meerdere ontwikkelaars zich voelen aangetrokken. Dat de interesse hiervoor zelfs van over de grens uit Oldenburg is gekomen, zegt in dat opzicht genoeg. De crisis plaatst ontwikkelaars en overheden op vele plaatsen in het land voor de noodzaak de vertrouwde ontwikkelingsstrategie te herzien.

De problemen met binnenstedelijke stadsontwikkeling zijn fundamenteleler dan een tijdelijke stagnatie. Transformaties waarin een verouderd industrie gebied wordt omgevormd tot een woonwijk met een paar voorzieningen voldoen niet aan de behoefte van deze tijd. Op veel plaatsen waar dat wel geprobeerd is, zoals in het Westelijk havengebied in Amsterdam, zijn de nieuwe woningen betrokken door thuiswerkers, ZZP'ers en freelancers. Momenteel zijn daar meer geregistreerde arbeidsplaatsen dan in de tijd dat het nog een functionerende haven was.

Het Open Lab als herontwikkelingsstrategie

Bij Ciboga is de vraag aan de orde hoe dit deel van de binnenstad aansluiting kan vinden bij de transformatie van de Groningse economie. De Groningse economie is het industriële tijdperk voorbij, maar kan niet alleen draaien op grote kennisinstellingen. Er is meer diversificatie nodig en creatieve economie draagt daartoe bij. Kennisvalorisatie, kennisintensieve bedrijvigheid en creatieve dienstverlening zijn belangrijke aanvullingen en potentiële groeiers die Groningen uit de crisis kunnen trekken.

Het Open Lab creëert een plaats en tijd om proefondervindelijk erachter te komen welke functies op deze plaats in de stad kunnen gedijen. Paviljoens voor Urban dance en lifestyle zijn belangrijk om jonge mensen aan te trekken. Verzamelgebouwen voor starters en creatieve ondernemers zorgen dat zich een ondernemende geest over dit deel van de stad verspreidt. Nu al zien we dat veel van de leegstaande panden in Nieuwe Ebbingestraat en omgeving door dit type ondernemers worden betrokken. Het Open Lab is de experimentele omgeving die nodig is voor de emancipatie van de nieuwe ondernemers, zodat ze de zolderkamer, kelder of garage verlaten en zich tot volwaardige ondernemers ontwikkelen. In deze sfeer past ook dat kennis en creativiteit bij elkaar gebracht worden. Wij zien voor het komende jaar, naast de fysieke opbouw en organisatie van het Open Lab drie kernopgaven:

1. de opgave voor het komende jaar is om in het Open Lab het interactieve ontmoetingsklimaat voor creatieve ondernemers, cultuur en andere bedrijfstakken tot stand te brengen. Daarvoor is een interessant programma nodig waar door CS in het Paleis een begin mee gemaakt en dat verder kan worden uitgebouwd in de komende jaren. Het organiseren van cross-over met verschillende productieketens en het al ten kennis maken van de reguliere bedrijven met de mogelijkheden van de creatieve sector is essentieel voor de verdere groei van de creatieve sector tot volwaardige ondernemingen
2. de verbinding tussen kennis, creativiteit en nieuwe media in de vorm van een etalage voor de kenniseconomie en innovatie. De eerdere pogingen om te komen tot een kenniscluster kunnen succesvol worden afgerond door meerdere initiatieven bij elkaar te brengen in één kennisprogramma in een paviljoen dat geheel wordt ingericht op presentatie van data met behulp van geavanceerde ICT. De initiatieven van Target, Healthy ageing, Science centre, Energy, Arts meets Science kunnen daarin gebundeld worden door een afgestemde programmering. Het voordeel is dat de verschillende programma's hun kosten kunnen drukken door de voorzieningen te delen
3. de resultaten van het experiment met mobiel bouwen te vertalen in kennisproducten en innovatie strategieën die ook elders toepasbaar zijn. Op dit laatste onderdeel gaan we hieronder uitvoeriger in.

Naar de resultaten van dit experiment wordt door ontwikkelingsprojecten in andere steden met grote interesse uitgekeken.

Kenniscentrum voor internationale expertise ontwikkeling

In het Internationale circuit van creatieve steden en steden die creatieve bedrijvigheid willen stimuleren zijn tussentijd en tijdelijk gebruik belangrijke thema's aan het worden voor publicaties en conferenties (Klaus Overmeijer, Urban catalyst, Evert Verhagen e.a. Creativiteit en de Stad, Nieuwe ideeën voor oude gebouwen, de Stad bv). Het Open Lab is een onderscheidend experiment door de tijdelijkheid van de bebouwing, het experimentele vastgoed en de programmering. Daardoor biedt het kansen om een belangrijk knooppunt te worden voor internationale kennisuitwisseling. Het samenwerkingsverband van de Creative Cities Call in EU verband kan worden benut om internationaal verband de experimenten met tijdelijkheid, nieuwe woon/werkomgevingen en nieuwe stedelijke ontwikkelingsstrategieën uit te wisselen en te evalueren.

Ook op nationaal niveau bestaat naar kennis uitwisseling rond deze experimenten veel vraag. Het Laboratorium van de Tussentijd zoals opgezet door Sabrina Lindemann (Optrek Den Haag) is daarvan een goed voorbeeld. Het Open Lab past naadloos in deze opzet. Het is de moeite waard om te onderzoeken of het Laboratorium van de Tussentijd een vaste plek kan krijgen in het Open Lab. Op nationale schaal is het Open lab in de prijzen gevallen voor de subsidie van Mooi Nederland, en wel met veel loftuitingen. Ook dit programma vraagt als tegenprestatie om kennisproducten en kennisverspreiding. Het ligt het meest voor de hand deze verschillende aanleidingen voor kennis productie te bundelen tot een efficiënt en stevig programma waarmee Groningen zowel nationaal als internationaal aan de weg kan timmeren en zich schaarst onder de creatieve steden die niet elkaar kopiëren, maar elkaar leren hoe de bijzondere omstandigheden van elke stad benut kunnen worden. De momenten in de ontwikkeling van het Open Lab, zoals Voorbereidingsfase, Start bouw, opening van het Open Lab, grote evenementen en de afsluiting kunnen worden benut om naar buiten treden met conferenties, publicaties, evenementen en tot slot een congres waar internationale ervaringen

worden uitgewisseld en experts worden uitgenodigd om kennis te nemen van en commentaar te leveren op de Groningse ervaringen en andersom.

Projecten komend jaar te ontwikkelen Ebbingekwartier

Stimuleren ondernemersklimaat

- Om het aanzien van de Nieuwe Ebbingestraat te verbeteren zijn verschillende initiatieven in gang gezet waaronder het benaderen van makelaars voor het plaatsen van tijdelijke winkels/ondernemers in leegstaande panden en het voorstel voor het beplakken van lege ruimtes met foto's. Dit gebeurt in overleg met onder andere de gemeente Groningen en Ahold. Dit traject behoeft verdere begeleiding en implementatie.
- Winkelstraatmanagement. Op dit moment wordt onderzocht of er een winkelstraatmanager aangesteld kan worden voor de Nieuwe Ebbingestraat omdat het de ondernemers veelal niet alleen aan financiële middelen ontbreekt, maar ook aan organiserend vermogen. Daarnaast heeft de huidige voorzitter van de ondernemersvereniging aangekondigd te stoppen, zonder dat er zicht op vervanging is. Zonder een sterke winkeliersvereniging, die de ondernemers organiseert en als partner namens de ondernemers kan optreden, is samenwerking en verbetering lastig te realiseren. Deze winkelstraatmanager zou idealiter in het begin begeleid en ingewerkt moeten worden en zou baat kunnen hebben bij ondersteuning van een verbindingsploeg.
- Informeren en begeleiden startende creatieve ondernemers. De afgelopen maanden zijn er verschillende bijeenkomsten o.a. in samenwerking met Ondernem 't georganiseerd om startende ondernemers te informeren en begeleiden over de mogelijkheden van het hebben van een bedrijf in dit gebied, onder andere door het organiseren van startersmarkten, wijkwandelingen, lezingen en themabijeenkomsten. Het zou goed zijn als het netwerk wat hier inmiddels mee opgebouwd is een vervolg krijgt.
- Doorverwijzen creatieve starters naar geschikte werkruimte
Op dit moment is er nog geen duidelijk aanspreekpunt waar creatieve ondernemers zich kunnen aanmelden op het moment dat ze een ruimte zoeken in het Ebbingekwartier. Onlangs heeft zich een jonge ondernemer bij het projectbureau gemeld die deze functie graag zou willen vervullen in nauwe samenwerking met Ondernem 't, een organisatie die startende ondernemers begeleid in het gebied.

Begeleiding Ebbingegist-projecten

Veel van de projecten die dit jaar van start zijn begonnen, zijn een grote stap verder in hun ontwikkeling gekomen, waaronder FabLab, PUB, Mobiele tuinen en Open Lab. Veel van deze projecten hebben aanvullende middelen gekregen en functioneren nu zelfstandig. Een aantal projecten is echter minder ver met hun ontwikkeling, waaronder City on a roof, Northern Embassies, the Science Store en The walk of Art. De vraag is of deze projecten door meer begeleiding een grotere kans van slagen hebben, met name ook omdat het in veel gevallen op financiële en organisatorische beperkingen neerkomt die niet vanuit het projectbureau te realiseren is.

Communicatie

De centrale communicatie van alle activiteiten in het Ebbingekwartier is inmiddels via de website www.Ebbingekwartier.nl gerealiseerd waarop niet alleen nieuws, maar ook een centrale agenda een voorname plaats inneemt. Alle actieve organisaties in het gebied hebben een eigen inlognaam en wachtwoord om de agenda zelf bij te kunnen houden. Het bijhouden van het nieuws en het toevoegen van nieuwe organisaties zal echter wel centraal moeten gebeuren, dit geldt ook voor de nieuwsbrief die gemaakt en verstuurd moet worden.

Als onderdeel van het audiovisuele verslag van het Ebbingekwartier door Brug7, zal daarnaast de mogelijkheid op de website toegevoegd worden om als bezoeker zelf film en fotomateriaal op de website te zetten. Dit zal mogelijk ook nog onderhoud vragen.

De communicatie rondom de projecten vindt onder andere plaats op de website waarbij elk initiatief een eigen pagina heeft die weer doorverwijst naar de website van de projecten en/of de projectdragers

zelf. Dit vergt verder weinig onderhoud, behalve dat het goed blijft om de (regionale) pers met regelmaat op de hoogte te houden van de ontwikkelingen voor zover dit niet door de projecteigenaren zelf gebeurt.

Publieke ruimte

Op dit moment is nog weinig zichtbaar in de openbare ruimte dat het creatieve karakter van het Ebbingekwartier onderstreept en de buurt (die voor veel mensen nog onbekend is) samenhang verleend. Daar zijn verschillende initiatieven voor opgestart die nog verder uitgewerkt en begeleid dienen te worden, waaronder:

- Kunstwerk/infrastructurele verbinding in de Korenstraat, mogelijk door ontwerpstudio Murk, om de verbinding tussen de parkeergarage en Nieuwe Ebbingestraat te benadrukken wat ook door de ondernemers in het gebied als zeer nodig wordt ervaren.
- Kunstobjecten plaatsen, zoals ontworpen door vormgeefstudio Propaganda, waarbij weer een combinatie met de zichtbaarheid van de parkeergarage en de wijk zelf benadrukt wordt.
- Opzetten cultuurhistorische wijkwandeling, mogelijk in samenwerking met VVV en Beno Hofman, eventueel in combinatie met het aanbrengen van informatiebordjes in de wijk.

Aanspreekpunt Ebbingekwartier

Veel mensen die rondlopen met het idee om een bedrijf, project of initiatief te starten, zijn erg enthousiast over de ontwikkelingen van het Ebbingekwartier en melden zich spontaan bij het projectbureau of worden via-via doorverwezen. Vanuit het projectbureau zijn deze mensen veelal in contact gebracht met personen/organisaties die met een vergelijkbaar en/of aanvullend initiatief bezig zijn wat de slagingskans aanzienlijk vergroot. Dit heeft al tot verschillende nieuwe samenwerkingsverbanden geleid, bijvoorbeeld bundeling van projecten op het gebied van verbetering van het ondernemersklimaat, het toegankelijk maken van wetenschap voor breed publiek en de organisatie van (project gerelateerde) debatten/lezingen.

Daarnaast is het zeer effectief gebleken om organisatie buiten het Ebbingekwartier te benaderen om ze te wijzen op de ontwikkelingen en mogelijkheden van het gebied, zoals Marketing Groningen, verschillende afdelingen van de RUG en HHS, ETB, het Forum, Studium Generale enz. om activiteiten naar het Ebbingekwartier te halen. Bovendien verwijzen deze organisaties ook regelmatig derden naar het Ebbingekwartier door wanneer deze benaderd worden met nieuwe initiatieven.

Het leggen van deze verbindingen tussen mensen en organisaties die met vergelijkbare of aanvullende ideeën rondlopen en het attenderen van de mogelijkheden van het gebied bij culturele-, kennis- en ondernemersklimaat bevorderende instellingen buiten het Ebbingekwartier zou ook in de toekomst zeer zinvol zijn om de in gang gezette ontwikkelingen door te zetten.

Ook zou het goed zijn als de verbindingsploeg, wellicht in een andere samenstelling en in een lagere frequentie, bij elkaar zou blijven komen om de hierboven genoemde verbindingen in het gebied te blijven leggen.

Tot slot

De fase van kwartiermaken is het Ebbingekwartier is voorbij. Voor het Kwartiermakerschap was een looptijd afgesproken van 1 januari tot 31 december 2009. Nu de beweging in het Ebbingekwartier op gang gekomen is, de projecten in de uitvoering zijn gebracht en de weg door steeds meer mensen wordt gevonden is er geen aanleiding het Kwartiermakerschap voort te zetten. Een zekere continuïteit is wel belangrijk en er liggen nieuwe taken in de advisering over kennisontwikkeling, de programmering en coalitievorming.

Het projectmanagement voor het operationele deel van de werkzaamheden van de Stad bv is nog niet afgerond. De looptijd van deze werkzaamheden loopt van 1 april 2009 tot 1 april 2010. Voor de eerste drie maanden kunnen de werkzaamheden worden voortgezet binnen de huidige opzicht.

Na deze periode kan de functie van ontmoetingsplaats mogelijk overgenomen worden door onder andere het Open Lab dat naar verwachting in het derde kwartaal van 2010 operationeel zal zijn en Station CS. Op deze manier wordt de continuïteit in de ontwikkeling van de creatieve identiteit van het Ebbingekwartier, die inmiddels volop in gang is gezet, beter gegarandeerd.

Bijlage 2.
Overzicht projecten Ebblingekwartier,

(stand 1 december 2009)

Projectnaam	Initiators/ Dragers	Planning		Kosten	Overige
Open Lab Expositie van de tussentijd met 10 – 20 paviljoens, exposities, evenementen gericht creatieve bedrijven, innovatie	Ondernemers- vereniging Ebbinge Kwartier	2 en 3 juni 2009 3 ^{de} week juni	Bijeenkomst expertpanel OLE Voorlichtings- bijeenkomen bestuurders 'G10' (grote organisaties van belanghebbenden) Matching gebruikers/ aanbieders Grond bouwrijp Tweede matching Final matching	€40.000,- Haalbaarheid verbindingsploeg €25.000,- voorschot verbindingsploeg €10.000,- bijdrage AM Wonen €10.000,- bijdrage Nijestee	Grond: vijf jaar in bruikleen onrendabel: via EU subsidies Ateliers: OCSW Exploitatie commercieel
		25 juni 2009	Oprichting Stichting OleX, benoemen RvT Stedenbouwkundig plan ontwerpen Bouwvergunning procedure/welstandsstoets	Subsidieaanvraag voor ateliers mogelijk via provincie (Via Nijestee/OCW). Mooi Nederland €200.000,- CCC	
		7 oktober 2009 7 december 2009 December 2009	Informatiedag OLE Infrastructuur en bouwrijp Start bouw Opening OLE		
		Jan. – maart 2101 15 januari 2010 1 maart 2010			
		April 2010 Najaar 2010			
Mobiele Tuinen Experiment met stedelijk groen en verbinding tussen stad en natuur	Mijnske Sival	Maart 2010 Mei 2010	Plaatsing mobiele tuin XXL op OLE Ingebruikname Mobiele	€ 8.000,- subsidieaanvraag verbindingsploeg	Bouwaanvraag voor plaatsing XXL op parkeerplaatsen Boterdiep afgewezen, nieuwe aanvraag voor plaatsing op Open Lab ingediend. Mogelijk op langere termijn tussen trambanen op Boterdiep in te plaatsen

Projectnaam	Initiators/ Dragers	Planning		Kosten	Overige
			tuin	Aanvullende subsidieaanvragen bij stichting Mamamini (€ 2500,-) De duurzaamste stad (€9000,- bij ROEZ, €9000,- bij milieudienst)	
Tijdelijke ontsluiting	Gemeente/ T. van Riemsdijk	Voorjaar 2009 Voorjaar 2010	Bewegwijzering en inrichting toegang parkeergarages Fietspad en verbinding met UMCG Verbinding met Boterdiep/Nieuwe Ebbingestraat met binnenstad	Kosten gemeente binnenstad en Ciboga	Onderzoek samen met IMA naar inrichting en ontsluiting van deze schotsten op gang gebracht Bewegwijzering parkeergarage vanaf snelweg nog niet duidelijk

Projectnaam	Initiators/ Dragers	Planning	Kosten	Overige
De Walk of Art Ebbingekwartier en het Forum verbonden door walk of art, een culturele verbinding met gebruik bestaande landmarks zoals Laatste Pijp en Watertoren.	Rense Sinkgraven	Voorjaar 2009 Voorjaar 2010	'Business case' Uitvoering	In combinatie met De laatste pijp Planning en vormgeving project (evt. in samenwerking met Forum) moet verduidelijkt worden. Voorstel tot indienen van opzet business plan nog niet uitgevoerd.
City on the roof	Opmaat David Inden/Pavlov/M edialab SNN	Voorjaar 2010	experimenteer artikel	Verdeling kosten aanpassing bestemmingsplan nog onduidelijk. Mogelijk aanpassing in combinatie met aanvraag parkeergarage Gemeente wacht op aanvraag van LeFier die kosten voor aanpassing niet of niet volledig voor hun rekening kunnen nemen.
Plaatsing follies en tijdelijke parasytes Voor de verlevendiging van de openbare ruimte en tijdelijke programma's	Christophe de Jong/Suzanne Hansen e.a.	Voorjaar 2010	Start	Planning en financiering behoeven verduidelijking Vraag of het frame van Christophe de Jong gebruikt gaat worden. Mogelijk in combinatie met het Open Lab
De Laatste Pijp/Landmarks	Opmaat/ Stichting De laatste pijp	Februari 2010	Eerste presentatie van drie kunst koppels op drie achtereenvolgende dagen hun kunstproject presenteren. Evaluatiemoment	Mogelijk in combinatie met Walk of art
		Eind 2011	Aanvraag verbindingsploeg van €13.500 toegevoegd Aanvraag subsidie voor restauratie bij verschillende fondsen neergelegd.	

Projectnaam	Initiators/ draggers	Planning		Kosten	Overige
Fab Lab 'open source' aanpak waardoor 3-D printer techniek democratisch beschikbaar komt	Turtle Creations/Maati ab/COB101	Voorjaar 2009 Voorjaar 2010	Presentatie in Het Paleis In gebruik	IAG subsidie toegekend van €200.000,-. Subsidie van € 30.000,- bij verbindingsploeg toegekend op voorwaarde dat nieuw business plan wordt ontwikkeld.	Marktpartijen HHS en UMCG bij betrokken
PUB Met studenten van de Hanze hogeschool is een studenten broedplaats opgebouwd	Thea Warringa	2008 Begin 2009 Juni 2009 Voorjaar 2010	Start Goedkeuring business plan Start nieuwe talentteams Start nieuwe ontwikkelteams, inclusief testcase eerste toolkit	Subsidieaanvraag €30.000,- bij verbindingsploeg toegekend IAG subsidieaanvraag van €200.000,-= toegekend	De contacten zijn verder uitgebreid naar Alpha college en Noorderpoort en Science Center.
Science Store Studenten leren ondernemen om te gaan met kennis en kennis te presenteren in winkel	RUG/Klaar Zegers	2008 Voorjaar 2009 September 2009	Plan opgesteld Realisatie afhankelijk RUG en HHS Bespreking in Akkoord van Groningen op initiatief van HHS (niet doorgegaan)		Als hybride winkel kan de Science Store een plaats krijgen in OLE Science Center inmiddels in contact gebracht met Science Store
Northern Region Embassies De Embassies in internationale paviljoens in OLE met verbinding naar Noord Europese steden : Oldenburg, Hamburg, Bremen, Tallinn en Copenhagen.	Carla Wolbers	Voorjaar 2009 Voorjaar 2009 2009 – 2015 25 juni 2009	Gesprek met Nordconnect Europese fondsen en Creative City Challenge Samenwerking met Bremen/Oldenburger Uitnodiging stadsbesturen Northern Region-partijen voor Open Lab matching	Subsidie Creative City Challenge ingediend KvK wil €36.000,- verlenen als 6 ondernemers elk €6.000,- inbrengen.	De Embassies i.i.g. in verbinding met Hamburg IBA. Contacten met de bestuursdienst en de Akkoordpartners Contact met Nordconnect over belang kunst en cultuur. Business plan en programmering nodig
Evenementen in de publieke ruimte Publieke evenementen zoals de Botermarkt worden verbonden andere Groningse festivals: jazz, EurosonyC, Noorderslag, Noorderzon	Katja Draper, Station CS	21 juni 2009	Opening CS	Subsidieaanvraag van €100.000 ingediend en toegekend bij verbindingsploeg	Vier culturele zondagen in 2009 gepland. Activiteitenkalender is ingediend

Projectnaam	Initiators/ dragers	Planning		Kosten	Overige
Lezingen en debatten	Stads-metaforen	September 2009 Voorjaar 2010	Start met lezing Nel de Jager Vervolg serie		Bepalen thema's en toekomst visies Mogelijk in samenwerking met Onderneem 't, Studium Generale, GRAS, UMCG en Open Lab
Open Mind Colleges	E-Pavlov Carla Wolbers en Nathalie Beekman	17 januari 2010 24 februari 2010 25 en 26 februari 2010 April 2010 Augustus 2010	Open avond met tussentijdse presentatie Try/Out Voorstellingen team 1 Voorstellingen team 2 Film verwerkt in voorstelling Noorderzon		
Het Paleis	Petra Koonstra	19 September 2009	Opening	Het Paleis heeft een subsidieverzoek ingediend bij de verbindingsploeg van € 6000,- voor de opening die is toegekend	
Winkelstraatmanagement Ebbingestraat	Kwartinemakers	Voorjaar 2010	Start	Financiering in onderzoek via o.a. ROEZ en STOGO (Stimuleren ondernemersklimaat binnenstad)	
Paviljoen van de tussentijd	Kwartinemakers	Najaar 2010	In gebruik name bij opening Open Lab	Mogelijk in combinatie met CCC en Nord Connect	
Kunstwerk/infrastructuure verbinding in de Korenstraat	Kwartinemakers/ ondernemersver eniging	Voorjaar 2010	Oplevering	Mogelijke combinatie tussen Kunst op Straat, winkeliersvereniging en STOGO	

- Projecten tot dusver bekend. Nieuwe projecten die aansluiting hebben bij het Ebbingekwartier kunnen tijdens het proces aan dit overzicht toegevoegd worden.

Bijlage 3. Overzicht projectbureau Hoofdkwartier.

Relatienetwerk

Samenwerkingen en verbindingen zijn met verschillende culturele, kennis-, en private instellingen aangegaan, waaronder Marketing Groningen, Draadloos Groningen, Science Links, Target, Studium Generale, verschillende afdelingen van de Hanzehogeschool, UMCG en RUG, Science Center, STOGO Onderzoeks- en adviesbureau, Economic Talent Board, Het Paleis, GRAS, NNT, Simphon, Platform Theater, Station CS, Forum, Energy Business Campus, Ondernemen 't, De Nieuwe Garder, de Ondernemersvereniging, Martiniplaza, Restruimte, Huurdersvereniging Kunstenaars, KvK, Theaterwerkplaats, Healthy aging cluster, Energy Valley enz.

Activiteiten in of vanuit de projectruimte georganiseerd:

24/06/09	Economic Talent Board Ebbingekwartierbijeenkomst
25/06/09	Matchingsbijeenkomst Open Lab
27/06/09	Opening projectruimte voor betrokkenen en alle ondernemers
1/09/09	Workshop OCSW Open Lab
17/09/09	Voorlichting ateliers op het Open Lab (Paleis)
19/09/09	Presentatie Ebbingekwartier/Open Lab opening Het Paleis
30/09/09	Infomarkt voor creatieve starters – projectbureau (aansluitend ondernemersnetwerkcafé)
07/10/09	Tweede Matchingsbijeenkomst Open Lab (Paleis)
09/10/09	Workshop healthy aging Open Lab (Paleis)
14/10/09	Lezing Nel de Jager over winkelsstraatmanagement - projectbureau (aansluitend ondernemersnetwerkcafé)
15/10/09	Kenniscafé Open Lab i.s.m. HHS
27/10/09	Wijkwandeling Ebbingekwartier – Projectbureau (aansluitend ondernemersnetwerkcafé)
5/11/09	Workshop subsidiemogelijkheden Open Lab
19/11/09	Bestuursdienst voorlichtingsbijeenkomst Ebbingekwartier
24/11/09	Bijeenkomst ondernemersvereniging
07/12/09	Final Matching Open Lab (Paleis)
9/12/09	Bijeenkomst Ondernemen 't voor stimuleren creatief ondernemerschap
21/1/10	Makelaarsbijeenkomst met voorlichting Ebbingekwartier
09/02/10	Creati eve industrie workshop internet (aansluitend ondernemersnetwerkcafé)

Ondernemerschap

Voor het stimuleren van het ondernemersklimaat zijn in s amenwerking met derden verschillende activiteiten georganiseerd, waaronder voorlichtingsavonden, lezing, netwerkcafés, wijkwandelingen en workshops. Daarnaast is een inventarisatie gemaakt van lege winkelpanden in het gebied en contact gelegd met verschillende makelaars/vastgoedeigenaren om tijdelijke bestemming van leegstaande panden te realiseren en het winkelgebied aantrekkelijker te maken. In

januari wordt i.s.m. de Gemeente Groningen een voorlichtingsavond belegd om de vastgoedsector te informeren over de ontwikkelingen in het gebied en de mogelijkheden voor pandeigenaren om een positieve bijdrage te leveren. Daarnaast is er contact gelegd met alle winkeliers in het Ebbingekwartier om ze te informeren over de veranderingen in de wijk en een inventarisatie van hun behoeften te maken.

Vrije publiciteit

Publiciteit over ontwikkelingen in het Ebbingekwartier en/of over een van de projecten in ontwikkeling via onder andere Het Dagblad van het Noorden, Gezinsbode, Hortuskrant, Cobouw, Noorderbreede en OOG TV.

Filmverslag

Audiovisuele verslaglegging van ontwikkelingen in het Ebbingekwartier door Brug7 (samenwerkingsverband van 7 filmmakers) is in volle gang. Ze hebben op verschillende activiteiten, waaronder activiteiten op projectruimte, manifestatie Station CS, Twist en Open Lab opnames gemaakt. De vierdelige serie die zij maken wordt op 3 februari, 10 februari, 17 februari en 24 februari om ca. 17:40 uur in herhaling tot 09.00 's ochtends uitgezonden op OOG TV en integraal op de website geplaatst. Daarnaast zullen zij het interactieve deel van de website 2.0 lanceren op de reeds bestaande site, waarop bezoekers zelf beelden en filmpjes uit het Ebbingekwartier op de website kunnen zetten die weer onderdeel van het audiovisuele verslag zullen uitmaken.

Website

Volledig vernieuwde website www.ebbingekwartier.nl sinds eind oktober in de lucht. Opzet van de site is alle activiteiten die plaatsvinden in het Ebbingekwartier centraal te communiceren en te ontsluiten. Daarnaast bundeling van organisaties en ondernemingen die actief zijn in het Ebbingekwartier en voorlichting geven over de projecten die in ontwikkeling zijn. Bezoekers van de site kunnen rechtstreeks contact opnemen met initiatiefnemers van de projecten en worden doorverwezen naar de sites van organisaties en bedrijven. Vanaf januari zal de site verder vertijkt worden i.s.m. Brug 7 om met een toepassing die bezoekers in staat zal stellen eigen beelden en filmpjes van het Ebbingekwartier op de site te zetten. Volgens de eerste statistieken een voorzichtige schatting van ca. 1000 bezoekers per maand. Daarnaast wordt er binnenkort de eerste nieuwsbrief verstuurd, waar mensen zich via de site voor kunnen aanmelden, en waar inmiddels ca. 250 mensen zich op andere wijze voor hebben aangemeld.

Projectruimte (Ebbingestraat 22)

Centrale ruimte van waaruit voorlichting over de projecten wordt gegeven en bijeenkomsten worden georganiseerd. Ca. 60 spontane bezoekers per maand, waaruit ook nieuwe samenwerkingsverbanden zijn ontstaan, bijvoorbeeld met de afd. bouwkunst van de HHS, toekomstige gebruikers van het Open Lab, mobiele tuinen, Fablab, PUB enz.. Daarnaast centrale ontmoetingsplaats voor de verbindingssploeg en afspraken van verschillende projecten. Sinds november wordt de projectruimte ook gebruikt als kantoor door de projectgroep van het Open Lab.

Bijlage 4.

Toelichting op overzicht activiteiten en bezoekersaantallen aan Het Paleis/gebruikers van het Paleis.

Hieronder treft u nog een aantal opmerkingen aan in relatie tot de activiteiten en bezoekersaantallen zoals deze vermeld staan in de bijlage:

- Het Paleis is pas in het najaar geopend en wel op 19 september. En het is nu al een groot succes!
- **Clustering activiteiten:** tussen Stichting COB10 (exploitant van Het Paleis) en de bedrijven/organisaties en kunstenaars die in het pand gehuisvest zijn is er de afspraak dat er -waar mogelijk,- zoveel mogelijk activiteiten geclusterd worden. Hier is in 2009 een start meegemaakt door de maandelijksse organisatie van de Culturele Zondagen. De keuze om op een aantal momenten activiteiten te clusteren heeft te maken met het feit dat organisaties met elkaars succes kunnen meeliften. Alle partijen hebben hetzelfde belang: zoveel mogelijk promotie voor Het Paleis (en daarmee het Ebbingekwartier) en daarmee grotere bezoekersaantallen trekken.
- Er is naast de organisatorische ook veel **inhoudelijke samenwerking**, bijvoorbeeld tussen Het Paleis en Stichting Creatieve Industrie Groningen, Stichting Creatieve Industrie Groningen en PUB/TWIST (inhoudelijk, huisvestiging) en tussen FabLab en Stichting Creatieve Industrie Groningen en het Paleis. Dit heeft als reden dat alle genoemde organisaties het bevorderen van de Creatieve Industrie en het tot stand komen van kruisbestuiving tussen verschillende sectoren als doelstellingen hebben. Deze samenwerking zal vanaf nu alleen maar versterkt worden.
- Er is veel wisselende **samenstelling van de bezoekers** aan Het Paleis: daar waar op Culturele Zondagen en de opening van het Paleis er bijvoorbeeld ook veel buurtbewoners en toevallige voorbijgangers komen, trekken organisaties zoals Stichting Creatieve Industrie Groningen/PUB/FabLab en TWIST weer haar eigen doelgroepen: bedrijfsleven, overheden, kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties. Voor PUB en de Nieuwe Botermarkt geldt dat met name jonge studenten en ondernemers worden aange trokken.
- Voor bepaalde activiteiten (zoals 'DesigninGroningen' en de manifestatie 'GELUK en CREATIVITEIT') komen veel **bezoekers/deelnemers van buiten het Ebbingekwartier**. Dit geldt ook voor de zalenverhuur en gastenverblijven van Het Paleis: hierdoor komen veel diverse bedrijven en organisaties naar het Ebbingekwartier vanuit heel diverse sectoren: regulier en creatief bedrijfsleven, belangenororganisaties zoals Kamer van Koophandel, zorg- en onderwijsinstellingen, kennisinstellingen zoals RuG en Hanzelooogeschool, maar ook overheden (provincie en gemeente). Door het bezoek van al deze verschillende organisaties/bedrijven (die in veel gevallen ook langer dan een dagdeel verblijven) vanuit de creatieve en niet-creatieve sectoren draagt Het Paleis en haar gebruikers bij aan het ontwikkelen van het Ebbingekwartier als Creatieve Zone.
- **Rondleidingen:** er werden en worden nog steeds zeer veel rondleidingen gegeven. Het gaat hier voor het grootste deel om uitgebreide rondleidingen, waarbij ook aandacht is voor de inhoud van activiteiten/projecten in het pand.
- **Gastenverblijven:** de bezoekers van de gastenverblijven zijn kunstenaars/culturele gasten van buiten de stad Groningen (veel internationaal). Doordat zij óf deelnemen aan activiteiten in het pand óf in het gebied (b.v. Noordrzon) en andere gebruikers/bezoekers aan het pand ontmoeten in de Brasserie, ontstaat hier ook uitwisseling.
- **Bezoekers/gasten aan bedrijven en organisaties in het pand:** Stichting Creatieve Industrie is de grootste organisatie die gevestigd is in het pand. Zij heeft regelmatig gesprekken en bijeenkomsten met organisaties en bedrijfsleven. In sommige gevallen gaat het om brainstormen en

- vergaderingen. Ook hier vinden vaak combinaties plaats met b.v. rondleidingen in Het paleis en/of een netwerkborrel in de Brasserie. Maar ook de andere bedrijven en de individuele kunstenaars en ontwerpers in het pand trekken veel extra bezoekers naar het Ebhingekwartier.
- **Algemene opmerking:** bij de genoemde bezoekersaantallen kunnen hier en daar dubbelingen voorkomen met bezoek aan ateliers/organisaties in het pand en bezoek aan Brasserie.

Formatieplaatsen in Het Paleis:

Hieronder treft u de fte's aan die sinds de opening van Het Paleis extra zijn gecreëerd voor het jaar 2009 :

- Stichting COB10: 3,6 fte's en 3 stagiaires
- Stichting Creatieve Industrie Groningen: 0,9 fte + 1 tijdelijke kracht
- PUB: 1 fte, doorgroei naar 2,5 fte in 2010
- FabLab: is nog in oprichting. Vanaf 2010 groeit FabLab naar 2,9 fte.

Extra fte's bij overige organisaties/bedrijven in het pand zijn niet bekend.